

Стефан Н. Андоновић¹

ЗАШТИТА ПОДАТАКА О ЛИЧНОСТИ КОЈЕ ОБРАЂУЈУ ЦРКВЕ И ВЕРСКЕ ЗАЈЕДНИЦЕ У РЕПУБЛИЦИ СРБИЈИ

Сажетак

Предмет рада представља истраживање заштите личних података који се налазе у поседу цркава и верских заједница у Републици Србији. Доношењем новој Закону о заштити података о личности, обрада личних података верника коју врше цркве и верске заједнице сврстана је у категорију посебних обрада личних података. У вези са таквим обрадама података, предвиђена је могућност вршења инспекцијских овлашћења од стране Повереника за информације од јавног значаја и заштити података о личности, осим уколико цркве и верске заједнице не донесу свеобухватне унутрашње прописе у вези са заштитом личних података физичких лица (верника) и уколико установе посебан орган који врши надзор над обрадама података верника. Такве одредбе изазвале су дилеме у погледу задирања у независан и самосталан положај цркве у односу на државу. Због тога, аутор ће анализирати положај цркава у односу на државу, како би се боље разумеле одредбе у вези са обрадама података о личности које врше цркве и верске заједнице у Републици Србији. У закључку, аутор је изнео предлоге за усклађивање праксе са тренутним законодавним оквиром.

Кључне речи: црква, црквено право, лични подаци, заштита личних података, Република Србија.

1. Увод

Једно од најактуелнијих правних питања тиче се прикупљања, обраде и заштите личних података.² У модерном друштву где су информационо-комуникационе технологије и Интернет зашле у све

¹ Аутор је истраживач сарадник на Институту за упоредно право у Београду, e-mail: stefan.andonovic91@gmail.com.

² D. Krivokapić et. al., *Vodič za organe vlasti – zaštita podataka o ličnosti*, Share fondacija, Novi Sad 2016, 7.

области јавног и приватног живота, па и у религију,³ информације и подаци постају кључни ресурс. Због тога настају различите правно релевантне категорије података, међу којима се по значају посебно истичу лични подаци грађана, односно подаци о личности. Због изражене личне природе и значаја за лица на које се односе, лични подаци уживају посебну заштиту државе.

Заштита државе обухвата велики број података о личности, а у складу са актуелним законодавством Републике Србије, мали је број података који се односе на неко лично својство физичких лица, а да остају ван кишобрана правне заштите. Правна заштита се не пружа оним личним подацима који су учињени доступним јавности од стране имаоца, као и они подаци који се обрађују за личне потребе имаоца и чланова његовог домаћинства. У субјективном смислу, правну заштиту морају да пруже сва лица која прикупљају и обрађују личне податке грађана.

У таквим околностима, правна заштита односи се и на личне податке грађана које прикупљају и обрађују цркве и верске заједнице. Међутим, цркве и верске заједнице, као важне друштвене институције, имају посебан однос са државом, али и са својим верницима (грађанима државе). Такав однос подразумева и размену различитих података, па и података о личности, између верника и цркве, односно верске заједнице.

У том смислу, нови законодавни оквир Републике Србије унео је одређене измене у поменуте односе, пре свега због повећања значаја података у друштву и нових информационих и технолошких околности које могу повредити податке, односно приватност грађана. Такве промене представљају израз нових искустава и потреба у области религије и црквеног права.⁴ Због свега тога, аутор ће у овом раду обрадити питање примене државних (законодавних) правила која се односе на заштиту личних података и статус личних података верника (који су истовремено и грађани државе), које црква и верске заједнице прикупљају и обрађују.

³ Д. Прља, А. Дилигенски, „Религија, политика и право у сајбер свету“, у: *Религија – Политишка – Право* (ур. Јован Ђирић, Велибор Џомић, Мирољуб Јевтић), Институт за упоредно право, Православна Митрополија Црногорско – приморска, Центар за проучавање религије и верску толеранцију, Београд – Будва 2015, 665.

⁴ Г. Роберс, „Држава и црква у Европској унији“, у *Држава и црква у Европској унији* (ур. Герхард Роберс), Институт за теолошка истраживања – Православни богословски факултет Универзитета у Београду, Београд 2012, 9.

2. Правни оквир заштите података о личности у Републици Србији

Уважавајући велики значај који лични подаци имају у савременом свету, Устав Републике Србије⁵ јемчи заштиту података о личности, као једно од основних људских права.⁶ Осим што јемчи заштиту података о личности, Уставом је предвиђено да ће се питања прикупљања, држање, обраде и коришћења података о личности уредити посебним законом. Забрањена је и кажњива употреба података о личности изван сврхе за коју су прикупљени, осим за потребе вођења кривичног поступка или заштите безбедности Републике Србије.⁷ Као два посебна права у оквиру права на заштиту личних података, Устав штити право на обавештеност и право на судску заштиту личних података. Право на обавештеност, означава права сваког лица да буде упознато (обавештено) о прикупљању и обради његових података о личности. Правом на судску заштиту гарантује се остваривање посебних права у вези са личним подацима пред судским органима, у случају њихове злоупотребе или неправилног коришћења.

Средином 2018. године, у Републици Србији је усвојен дуго очекиван системски закон у области заштите података о личности. Реч је о Закону о заштити података о личности,⁸ који је усвојен 13.11.2018. године, али почиње да се примењује од 21.08.2019. године. Овај период остављен је како би се заинтересовани субјекти, они који прикупљају и обрађују податке о личности, али и грађани, припремили за примену одредаба овог закона.

Законом о заштити података о личности уређује се право на заштиту физичких лица у вези са обрадом података о личности и слободним протоком таквих података, начела обраде, права лица на које се подаци односе, обавезе руковалаца и обрађивача података о личности, кодекс поступања, пренос података о личности у друге државе и међународне организације, надзор над спровођењем одредби закона, правна средства, одговорност и казне у случају повреде права физичких лица у вези са обрадом података о личности, као

⁵ Устав Републике Србије, *Службени гласник РС*, бр. 98/2006.

⁶ Можемо рећи да право на заштиту личних података потиче од права на приватност, које лежи у основи људског достојанства и других вредности, као што су слобода удруживања и слобода говора. D. Milenković, *Pristup informacijama, zaštita podataka o ličnosti i tajnost informacija – Aktuelna pitanja zakonodavstva u Srbiji*, Комитет правника за људска права, Београд 2009, 61.

⁷ Чл. 42. ст. 3 Устава Републике Србије.

⁸ Закон о заштити података о личности, *Службени гласник РС*, бр. 87/2018.

и посебни случајеви обраде.⁹ На овом месту, значајно је напоменути да циљ посебног закона у области личних података није заштита самих података о личности, већ превасходно заштита појединца на кога се односе лични подаци.¹⁰ Материја које уређује поменути закон је обимна, будући да улога личних података у савременим условима информационог друштва непрестано расте.¹¹

Будући да се одредбе Закона односе на обраде података о личности, било оне аутоматизоване или неаутоматизоване, као и да се односе на прикупљање и обраду података о личности коју врше руковолац, односно обрађивач са седиштем (пребивалиштем) на територији Републике Србије, поставља се питање, какав је однос овог закона са обрадом података коју врше цркве и верске заједнице на територији Републике Србије?

Одговор на ово питање, захтева кратку анализу позиције цркава и верских заједница у односу према држави, али и подацима о личности грађана.

3. Правна позиција цркава и верских заједница у односу према Републици Србији

За разумевања односа личних података грађана и обраде коју врши црква, значајне су одредбе Устава Републике Србије о световности државе. Наиме, Република Србија је световна држава, а црква и верске заједнице одвојене су од државе.¹² Шта поменута одредба имплицира? Она значи да цркве и верске заједнице могу слободно и самостално да уређују унутрашњу организацију, верска питања и полове, да јавно врше верске обраде, итд. Поменуте уставне одредбе конкретизоване су Законом о црквама и верским заједницама.¹³ Слобода савести и вероисповести, као и забрана верске дискриминације, представљају основна права на којима почива припадност грађана цркви или верској заједници. Да би остварили ова права, грађанима је

⁹ Чл. 1, Закона о заштити података о личности.

¹⁰ N. Pirc Musar, *Vodič kroz Zakon o zaštiti podataka o ličnosti*, Poverenik za informacije od javnog značaja i zaštitu podataka o ličnosti, Beograd 2009, 15.

¹¹ Информационо друштво се објашњава као друштво које своје активности заснива на информацијама и знању. A. Isazdeh, „Information Society: Concepts and Definitions“, *WSEAS Transactions on Systems*, vol. 3, (ed. Filippo Neri) online 2004, 2. Рад је доступан на: https://www.researchgate.net/publication/254476368_Information_Society_Concepts_and_Definitions, 28.06.2019.

¹² Чл. 11. Устава Републике Србије.

¹³ Закон о црквама и верским заједницама, *Службени гласник РС*, бр. 36/2006.

гарантована слобода удруживања и јавног окупљања ради испољавања верских убеђења, што подразумева и слободу приступања црквама и верским заједницама. Овим правима грађана корелативна је обавеза државе да не омета примену аутономних прописа црква и верских заједница.¹⁴ То значи да је црква, односно верска заједница, у оквиру својих надлежности, слободна и самостална да уреди питања односа са својим верницима, на начин да се не крше њихова основна права и слободе.

4. Позиција црква и верских заједница у односу на податке о личности

Основно питање овог рада тиче се односа црква и верских заједница у односу на државу, у вези са прикупљањем и обрадом личних података. У овом случају имамо својеврстан троугао интереса, цркве и верских заједница, грађана и државе, у оквиру кога се налазе лични подаци грађана. Свака страна тог троугла покушава да привуче на своју страну могућност самосталног одлучивања и управљања личним подацима у њиховом поседу, па је потребна адекватна регулатива која уређује те односе.

Са једне стране, цркве и верске заједнице су слободне да самостално доносе своја правила која се односе на вернике, будући да су они слободни да им приступе. У том смислу, цркве и верске заједнице су начелно слободне да самостално обрађују личне податке својих верника који су им приступили и дозволили приступ њиховим подацима од стране овлашћених лица.

Са друге стране, тумачећи одредбе Закона о заштити података о личности, као основног закона у овој области, цркве и верске заједнице представљају руковоаце у односу на податке својих верника које чувају и обрађују. Руковалац може бити свако физичко или правно лице, односно орган власти који самостално или заједно са другима одређује сврху и начин обраде личних података.¹⁵ На руковоаце се примењују све одредбе закона, па и оне о надзору независног контролног тела, обавези достављања свих база података том телу, обавеза руковоаца о примени одговарајућих техничких и кадровских мера заштите и многе друге.

¹⁴ Вид. чл. 5. и чл. 7., Закона о црквама и верским заједницама.

¹⁵ За више о руковоацима у оквиру Европске уније, одакле је и преузет појам у домаће право, вид. А. Diligenski, D. Prlja, D. Cerović, *Pravo zaštite podataka – GDPR*, Institut za uporedno pravo, Beograd 2018, 65.

На основу таквих одредби, а у контексту односе државе, црква и верских заједница, отворено је питање да ли држава и њени органи, па чак и у облику контролних независних тела, утичу на самосталност црква и верских заједница и њихових правила у оквирима самосталне и аутономне надлежности?

Такво питање додатно је продубљено чланом 93. Закона о заштити личних података. Овим чланом је прописано да „ако цркве и верске заједнице примењују свеобухватна правила у погледу заштите физичких лица у односу на обраду, та постојећа правила могу се и даље примењивати, под условом да се ускладе са овим законом.“ У ставу другом прописано је да „у случају из става 1. овог члана, примењују се одредбе овог закона о инспекцијским и другим овлашћењима Повереника из чл. 77 до 79. овог закона, осим ако црква, односно верска заједница, не образује посебно независно надзорно тело које ће вршити та овлашћења, под условом да такво тело испуњава услове предвиђене поглављем VI. овог закона“.¹⁶ Треба поменути и то да је обрада личних података коју врше цркве и верске заједнице сврстана у категорију „посебних случајева обраде“.¹⁷

Шта заправо значи овај члан? Да ли се њиме оставља више простора црквама и верским заједницама у односу на прикупљање и обраду личних података верника или се на овај начин нарушава њихова самосталност у односу на државу и аутономност у доношењу прописа из сопствене надлежности? Будући да у тренутку писања рада нема праксе која би помогла у доношењу правог одговора на поменуто питање, изложићемо наше мишљење, преваходно из теоријске перспективе.

Језички тумачећи поменуте одредбе можемо рећи да цркве и верске заједнице имају право да обрађују личне податке својих верника, уколико су прописале одговарајућа и „свеобухватна“ правила у погледу заштите физичких лица у односу на обраду података.¹⁸ Међутим,

¹⁶ Чл. 93. Закона о заштити личних података.

¹⁷ За посебне случајеве обраде података вид. D. Krivokapić *et al.*, *Vodič kroz Zakon o zaštiti podataka o ličnosti i GDPR – tumačenje novog pravnog okvira*, Мисија OEBS-а и Србији, Share фондација, Београд 2019, 85-88.

¹⁸ То одговара прихваћеном теоријском становишту које говори о томе да је нормативна самосталност цркве нужно ограничена захтевом да црквени прописи, макар уопштено буду у сагласности са уставом, законом и другим државним прописима. Вид. Д. Митровић, „Савремено црквено право и државно право“, у: *Религија – Политијика – Право* (ур. Јован Ћирић, Велибор Џомић, Мирољуб Јевтић), Институт за упоредно право, Православна Митрополија Црногорско – приморска, Центар за проучавање религије и верску толеранцију, Београд – Будва 2015, 532.

није довољно да су таква правила одговарајућа и свеобухватна, већ и да су усклађена са одредбама Закона о заштити података о личности.

Посматрајући улогу државе у односу на личне податке грађана, сматрамо да се поменути одредбама не ограничава право црква и верских заједница да обрађују податке својих верника, већ се ствара додатна обавеза за поменуте субјекте, као руковооце личним подацима, да обезбеде посебне мере њиховој заштити.

Спорно је једино шта се подразумева под „свеобухватности“ правила у погледу заштите физичких лица. Сматрамо да под тим појмом треба подразумевати унутрашње опште акте који уређују питања начина прикупљања, поступања и чувања личних података, пристанка верника на обраду таквих података,¹⁹ права лица (верника) на које се подаци односе (право на информисање о прикупљању и обради, право на исправку, допуну, брисање и ограничење и преносивост, право на приговор и право на одлучивање о аутоматизовано донетим одлукама), одговорност и санкције у случају повреде права верника и посебне мере заштите података које цркве и верске заједнице чувају.

То би били основни, али не и једини, елементи адекватног свеобухватног унутрашњег прописа у вези са обрадом личних података верника. На тај начин, цркве и верске заједнице би функционисале у складу са одредбама Закона о заштити података о личности. Грађани, односно верници, би се сигурније осећали у вези са личним подацима који остављају црквама и верским заједницама. Сматрам да се на овај начин не нарушава самосталност и аутономност цркве, већ се једино побољшава положај грађана у односу на све субјекте који чувају и обрађују њихове личне податке.

5. Независна надзорна државна и црквена тела у области заштите података

Осим поменутих, спорна је и одредба по којој се и поред примене свеобухватних правила у погледу заштите физичких лица, на обраду података коју аутономно врше цркве и верске заједнице примењују инспекцијска овлашћења Повереника за информације од јавног значаја и заштиту података о личности (у даљем тексту: Повереник).

¹⁹ Пристанак представља средство које обезбеђује законит карактер обради података верника од стране црква и верских заједница. Међутим, проблем код пристанка јесте што он траје до опозива. Због тога, требало би уредити унутрашњим актима цркве да сама припадност цркви представља уједно и дату сагласност за обраду оних личних података који су неопходни за однос цркве, односно верске заједнице и верника.

Цркве и верске заједнице могу остати изван домашаја инспекцијских овлашћења, уколико установе посебно унутрашње независно надзорно тело, под додатним условом да такво тело испуњава захтеване услове из закона који важе за избор и независност Повереника.

Повереник представља независан државни орган који „обезбеђује заштиту права на слободан приступ информацијама од јавног значаја и права на заштиту података о личности у другостепеним управним поступцима и путем надзора у погледу законитости обраде података“.²⁰ Између осталог, у односу са црквама и верским заједницама, Повереник је овлашћен да наложи да му се пружи све информације које су неопходне у вршењу његових овлашћења, да затражи и добије приступ свим просторијама, укључујући и приступ свим средствима и опреми. Такође, Повереник може и да изрекне и корективне мере цркви, попут опомене, налога да поступи по захтеву лица на које се подаци односе, да изрекне привремено или трајно ограничење вршења радње обраде, укључујућу у забрану обраде!, да изрекне новчану казну на основу прекршајног налога, итд.²¹

Вршењем овлашћења према црквама и верским заједницама, Повереник, будући да је државни орган, иако је независан, остварио би одређен степен мешања у унутрашње послове цркве. Повереник је на овај начин добио право увида у изузетно осетљива верска питања, као што су односи свете тајне (у случају крштења или склапања брака), што је са верске тачке гледишта неприхватљиво.

Ипак, са позитивно-правне тачке гледишта не можемо тврдити да је поменути став у супротности са уставним одредбама. Наиме, Закон о заштити података о личности оставља слободу црквама и верским заједницама да образују посебно независно надзорно тело које ће вршити сва она овлашћења (инспекцијска, превентивна и корективна) која према осталим руковооцима врши Повереник.

Иако делује као одговарајуће решење, проблем може представљати то што законодавац захтева да то тело буде по својој правној

²⁰ Извештај о спровођењу Закона о слободном приступу информација од јавног значаја и Закона о заштити података о личности за 2015. годину – Редовни годишњи извештај Повереника, Београд, 2016, 6. У вези са тако постављеним овлашћењима Повереника, наводи се то да специфичност његове улоге јесте у томе што он припада независним контролним телима, док уједно има и класична овлашћења другостепеног органа управе. Вид. М. Давинић, *Независна контролна тела у Републици Србији*, Досије студио, Београд 2018, 23.

²¹ За сва инспекцијска и корективна овлашћења Повереника вид. чл. 79. Закона о заштити података о личности.

природи, истоветно Поверенику. То значи да би независно тело које обавља овлашћења Повереника у односу на цркве и верске не морало би бити независно и инокосно.²² Независност Повереника обезбеђује се на неколико начина. Прво, Повереник је потпуно независан и слободан од сваког непосредног или посредног спољног утицаја, па самим тим не може да тражи или да прима налоге од било кога. Даље, ту је и функционална независност, која означава то да Повереник не може да се бави другом делатношћу или послом, са накнадом или без ње. Уз то, Повереник је слободан да самостално врши избор између кандидата и да њима самостално руководи. На крају, можда и најзначајнији вид независност Повереника јесте финансијска независност. Она значи то да неопходна средства за рад, просторије за рад и остале услове Повереник добија из буџета Републике Србије и у складу са законима којима се уређује државна управа. Контролу над трошењем средстава за рад врши Државна ревизорска институција.²³

Поменут статус институције Повереника изузетно је тешко остварити у оквирима цркава и верских заједница, а да се при томе очува посебна правна природа независног тела. Наиме, будући да се ово тело установљава ради вршења надзора над обрадом личних података у оквиру цркава и верских заједница, не може се очекивати да ће посебно тело бити потпуно независно, будући да га именује црква и да оно улази у црквену административну организацију. То даље значи да се средства за рад овог тела морају обезбедити у оквиру црквеног буџета и црквених прихода, што резултира финансијском зависношћу овог тела у односу на цркву.

Ипак, уколико прихватимо посебан положај цркава, верских заједница и самог независног тела за надзор над личним подацима, можемо рећи да ово тело ипак мора да испуњава одређене елементе независности у односу на цркву. Прво, неопходно је да се на челу тог тела налази лице које поседује посебна стручна знања из области права заштите личних података. Таква стручност би требала да се ослика на плану професионалне независности. Ради остварења функционалне независности, важно је да стручно лице добије могућност да само бира и поставља лица која ће му помоћи у обављању делатности надзора над обрадом и коришћењем личних података верника. Наравно, под условом да обим посла захтева учешће већег броја лица.

²² У одређеним упоредно правним системима, постоје колегијална независна надзорна тела. Такав је случај у Хрватској, у којој је успостављена Агенција за заштиту особних података, којом руководи директор.

²³ Вид. чл. 74. Закона о заштити података о личности.

Иако би ово тело финансирала сама црква, неопходно је да се очува интегритет овог тела, у смислу да административна организација не даје никакве налоге нити инструкције у погледу рада и доношења одлука овом лицу. То значи да би ово лице требало да буде издвојено у односу на административну хијерархију СПЦ.

Дакле, једини начин за цркве и верске заједнице, на основу стања тренутног законодавства, да избегне контролу и инспекцијски надзор државних тела, пре свега Повереника, у верска питања и унутрашње функционисање, јесте установљавање посебног независног надзорног тела, односно органа који би вршио надзор над прикупљањем и обрадом личних података верника.

6. Пракса у вези са заштитом података које обрађују цркве и верске заједнице

Будући да се одредбе Закона о заштити података о личности примењују почев од 21.08.2019. године, пракса по овом закону није још доступна. Међутим, праксе Повереника у вези са питањем обраде личних података верника нема ни у вези са претходним Законом о заштити података о личности.²⁴ Ипак, тај закон није ни садржао посебне одредбе у вези са обрадом личних података у црквама и верским заједницама.

У пракси Управног суда проналазимо занимљив случај у вези са темом рада, који је покренут тужбом против одлуке Повереника у вези са захтевом за брисањем података о личности у оквиру Пожаревачко-Браничевске епархије из Пожаревца.²⁵

Тужилац је захтевао брисање података о личности који се налазе у Матичној књизи крштених цркве Огњене Марије у Мливи, јер су његови лични подаци прикупљени без пуноважног пристанка његових родитеља, будући да је он био малолетан. Тужилац је навео да су њега крстили његови баба и деда, без знања и сагласности његових родитеља који су били законски заступници тужиоца. Тужилац је истакао да се подаци о личности код руковаоца морају брисати када не постоји пуноважна сагласност за обраду или када је пристанак за обраду опозван.

Са друге стране, Повереник је навео да је епархија све податке тужиоца за упис у Матичну књигу крштених прикупила на основу

²⁴ Закон о заштити података о личности, *Службени гласник РС*, бр. 97/2008, 104/2009, 68/2012 и 107/2012.

²⁵ Пресуда Управног суда у Београду, бр. 9 У 1581/12 од 18.05.2012. год.

сагласности законског заступника, па да нема ни основа за брисање. Такође, Повереник је био става да се „чињеница крштења не може брисати из Матичне књиге крштених на начин да прикаже да лице никада није било крштено, односно да никада није било уписано у црквене књиге...Што се тиче изјаве о опозиву пристанка за обраду података коју је тужилац дао руковаоцу података, она има дејство само за даљу, односно будућу обраду, а не може се применити ретроактивно“.²⁶ Овим је Повереник исказао и свој став о природи поменутих података о личности.

Након одржане јавне расправе и увида у списе предмета, Управни суд је закључио да су руковалац података и Повереник правилно ценили чињенице и адекватно применили законске одредбе. Такође, Управни суд је у овом предмету заузео изузетно важан став за обраду података у оквиру цркве. Суд је навео да је „могуће тражити брисање тог податка од сваког другог ко га користи, али не и од онога ко га је први пут евидентирао у евиденцији коју води у складу са прописима, а на основу утврђених чињеница“.²⁷ То имплицитно значи да црква не мора да брише оне базе података о верницима које је сама установила и који су први пут евидентирани, наравно, под условом да су такви подаци прикупљени у складу са законом.²⁸

Иако ова пресуда не говори више о односу инспекцијских овлашћења Повереника и обрадама личних података које врше цркве и верске заједнице, она упућује на прихваћено правило да цркве и верске заједнице имају право да саме установљавају и воде одређене базе личних података својих верника, па све док је то у складу са правним нормама, неће ни бити мешања државе. На таквом становишту био је и Повереник. Наравно, остаје да се види у ком правцу ће се развијати пракса у складу са чл. 93. новог Закона о заштити података о личности, посебно у вези са усклађености унутрашњих правила цркве са законом, као и статуса независних надзорних тела у оквиру цркава и верских заједница.

²⁶ Вид. стр. 2 и 3, Пресуде Управног суда у Београду, бр. 9 У 1581/12 од 18.05.2012. год.

²⁷ Вид. стр. 4, Пресуде Управног суда у Београду, бр. 9 У 1581/12 од 18.05.2012. год.

²⁸ Занимљиво је поставити питање како поступити у случају анатемисања или испштења из цркве или верске заједнице. У том случају, будући да више не постоји правно релевантан однос за обраду података о личности, црква или верска заједница мора анонимизовати податке о личности, тако да они служе само у статистичке сврхе, али да не говоре о томе на кога се односе, будући да то лице више није припадник таквих заједница.

7. Закључак

Цркве и верске заједнице представљају институције од великог значаја за друштво и државу. Због њиховог великог значаја, оне уживају посебан статус у правном поретку Републике Србије. Посебан статус подразумева независност од државе, самосталност у деловању и аутономност правила које прописују у оквирима својих надлежности и слободе удруживања. Овакав став поткрепљен је одговарајућим уставним и законским одредбама.

Закон о заштити личних података који на нов и свеобухватан начин уређује питања од значаја за заштиту података о личности грађана, доводи у питање поменути однос цркава и државе. Овај закон уредио је питања обраде личних података коју врше цркве и верске заједнице, на такав начин да је оставио могућност да државни органи имају одређена инспекцијска овлашћења у односу на обраде личних података верника. Тако је Повереник за информације од јавног значаја и заштиту података о личности овлашћен да контролише и надзире рад црквених и верских органа у вези са личним подацима, а уз то он може да ограничи, па чак и забрани даљу обраду личних података верника, што је у супротности са поменутиим уставним и законским односом државе и цркве.

Таква ситуација се може избећи уколико цркве и верске заједнице испуне два услова. Први услов је да донесу унутрашњи општи (подзаконски) правни акт који на свеобухватан начин уређује питања обраде личних података и то тако да буде у складу са Законом о заштити података о личности. Свеобухватност подразумева уређивање питања у вези са пристанком на обраду, права верника у вези са личним подацима, питање одговорности и лица задужених за старање о прикупљеним личним подацима.

Други услов који је неопходан јесте да се установи посебно независно надзорно тело (овлашћено лице) које ће се старати о личним подацима верника и обрадама тих података. Такво тело мора да буде независно од налога и инструкција цркве и верске заједнице, мора да има обезбеђену независност у раду, да буде адекватно плаћено за свој рад и да буде стручно за обављање правних послова у вези са личним подацима грађана.

Сматрамо да поменути услови не дирају независност, аутономност и самосталност цркава и верских заједница у односу на државу. Свакако, доношење унутрашњих правила цркве у вези са обрадом личних података верника и установљавање одговарајућег лица које ће

водити бригу о личним подацима и обрадама података у оквирима цркве, представљају, осим законске дужности, и адекватан механизам заштите правилности обрада и заштите права грађана. Ови механизми омогућавају правилне обраде личних података, што је од значаја за поштовање људских права и слобода, али и промоцију законитог рада цркве, која је кроз историју била звезда водила у доношењу и промовисању правих и истинских вредности друштва.

Stefan Andonović, MA

Research Associate

Institute of Comparative Law, Belgrade

**PROTECTION OF PERSONAL DATA PROCESSED
BY THE CHURCHES AND RELIGIOUS COMMUNITIES
IN THE REPUBLIC OF SERBIA**

Summary

This paper is focused on the issue of protection of personal data in the possession of the church and religious communities in the Republic of Serbia. By adopting a new Law on Personal Data Protection, the processing of personal data of believers, by churches and religious organizations has a special treatment. Regarding this category of personal data, it is envisaged the possibility of undertaking inspection powers by the Commissioner for Information of Public Importance and Personal Data Protection, unless the churches and religious organizations adopt comprehensive internal regulations related to the protection of personal data of their believers and if they constitute a special body that monitors data processing. Such provisions caused dilemmas regarding the interference of state into the independent position of the church. Therefore, this paper will briefly analyze the position of the church in relation to the state, in order to understand the provisions regarding the processing of personal data by churches and religious organizations in the Republic of Serbia, which is the main subject of work. In conclusion, the author presented suggestions for harmonizing practice with the current legislative framework.

Keywords: church, church law, personal data, protection of personal data, Republic of Serbia.